

Granica sprawiedliwości społecznej

Wstęp

Wiele mówi się o tym jak bardzo państwo pomaga firmom, bowiem przedsiębiorcy to „sól polskiej ziemi”. Ten zwrot regularnie używany jest podczas kongresów gospodarczych, aby podkreślić, że głównie to mikro, małe i średnie firmy generują polskie PKB oraz tworzą miejsca pracy. Tymczasem, gdy przedsiębiorcy borykają się z nowymi obowiązkami, przepisami i wciąż egzekwowanymi mandatami za najdrobniejsze niedociągnięcia, Ministerstwo Kultury i Dziedzictwa Narodowego przedłożyło projekt, który na początku czerwca wpłynął do Sejmu¹. Chodzi o *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, którego celem jest włączenie artystów zawodowych do systemu zabezpieczenia społecznego. Zakłada on dopłaty z budżetu państwa do składek ZUS dla artystów osiągających najniższe dochody. Tym samym będą oni uprawnieni do wsparcia finansowego w opłaceniu składek ZUS w okresach, w których ich własne dochody nie będą na to pozwalać. Zmiany przewidują przede wszystkim dopłaty do składek na ubezpieczenia społeczne, ale także dostęp do świadczeń zdrowotnych. Ze wspomnianego systemu wsparcia miałyby skorzystać ok. 20 tys. osób².

Jednak czy najniższym dochodem można nazwać dochód (osiągany w trzech poprzednich latach podatkowych), który nie przewyższa średnio rocznie 125% minimalnego wynagrodzenia? Obecnie, od 1 stycznia 2026 r., minimalne wynagrodzenie za pracę wynosi 4806 zł. brutto. Zatem kwota najniższego dochodu artysty nie może przekroczyć 6007,50 zł miesięcznie brutto (72 090 zł rocznie). Niejeden przedsiębiorca, który zobowiązany jest do opłacania składek ZUS, co najmniej przez 11 miesięcy w roku, nie osiąga poziomu takiego wynagrodzenia – jednocześnie biorąc udział we wzroście PKB naszego kraju. Zaznaczyć należy, że twórcom przysługuje dodatkowo przywilej 50% kosztu uzyskania przychodu. Przeciętny piekarz-rzemieślnik może tylko pomarzyć o całorocznym wsparciu państwa w jego działalności, która zaspokaja jedną z podstawowych potrzeb fizjologicznych człowieka. Gdzie zatem leży granica elementarnej sprawiedliwości społecznej? Gdzie podziało się etyczne postępowanie?

---

¹ *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/B916ED85D4E32622C1258E110031527F/%24File/2644-ustawa.docx>

² *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zabezpieczeniu-socjalnym-osob-wykonujacych-zawod-artystyczny2>

Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny

Głośno komentowany publicznie *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny* zakłada stworzenie systemu dopłat z budżetu państwa do składek ZUS dla twórców o niskich dochodach. Kluczowe elementy, które określa Projekt to m.in. zasady i tryb przyznawania oraz wygaśnięcia statusu artysty zawodowego przez instytucję odpowiedzialną za przyznawanie i stwierdzanie wygaśnięcia statusu artysty zawodowego oraz zasady i tryb przyznawania dopłaty do składek na ubezpieczenia społeczne i ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy oraz Fundusz Emerytur Pomostowych osobom wykonującym zawód artystyczny. Według Projektu status artysty zawodowego może zostać przyznany osobie nieprowadzącej pozarolniczej działalności gospodarczej oraz niepodlegającej ubezpieczeniu społecznemu rolników, wykonującej zawód artystyczny, na jej wniosek o przyznanie statusu artysty zawodowego, która³:

- ma udokumentowany dorobek artystyczny;
- wykonywanie zawodu artystycznego **stanowi istotną część jej aktywności zawodowej**;
- w każdym roku z ostatnich 3 lat podatkowych bezpośrednio poprzedzających rok, w którym został złożony wniosek o przyznanie statusu artysty zawodowego, osiągnęła przychody, należności lub wynagrodzenie w związku z wykonywaniem zawodu artystycznego, wliczając w ten okres uzasadnione przerwy w wykonywaniu zawodu artystycznego.

W Projekcie zapisano, że dopłata należy się, jeżeli średni roczny dochód artysty zawodowego z ostatnich 3 lat kalendarzowych „nie przekroczył 125% dwunastokrotności miesięcznego minimalnego wynagrodzenia za pracę (...), obowiązującego w dniu 1 stycznia roku, w którym złożono wniosek o dopłatę”⁴. Jak wynika z Projektu dopłatę przyznaje się na okres 12 miesięcy, a status artysty zawodowego na okres 5 lat. Jednak „po trzykrotnym przyznaniu statusu artysty zawodowego status ten może być przyznany na okres 8 lat (jeżeli osoba zadeklaruje wykonywanie zawodu artystycznego przez okres co najmniej kolejnych 24 miesięcy). Co ciekawe status artysty zawodowego wygasa tylko w przypadku: trwałego zaprzestania wykonywania zawodu artystycznego; podjęcia przez artystę zawodowego pozarolniczej działalności gospodarczej; objęcia artysty zawodowego ubezpieczeniem społecznym rolników⁵. **Zatem status artysty zawodowego nie zostanie utracony z chwilą podjęcia pracy na umowę o pracę, z której można bez udziału państwa odprowadzać składki do ZUS.**

---

³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Tamże.

Dodatkowo w Projekcie mowa jest o sposobie „prowadzenia działań mających na celu podnoszenie lub uzyskanie nowych kwalifikacji przez osoby wykonujące zawód artystyczny”⁶ w postaci opracowania programu finansowanego z budżetu państwa. Projekt przewiduje również rolę dla Centrum Edukacji i Pracy Artystycznej (CEiPA), które będzie odpowiedzialne za organizację systemu oraz współpracę ze środowiskiem artystycznym. Status artysty zawodowego ma być przyznawany przez dyrektora CEiPA po zasięgnięciu opinii Komisji Opiniującej do spraw Zabezpieczenia Socjalnego Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, w której skład wchodzi 145 członków. Oprócz Komisji Opiniującej powołana zostanie Rada Programowo-Naukowa do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, w której skład wejdzie 15 członków. Mechanizm wynagradzania członków Rady Programowo-Naukowej i Komisji Opiniującej opiera się na *Projekcie Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz członków Rady Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, a także terminu jego wypłaty*. Przyjęto założenie, że wynagrodzenie za udział w pracach Rady będzie wynosiło rocznie **33 200 zł**⁷. Projekt ww. rozporządzenia ustala wynagrodzenie za udział w posiedzeniu Rady w wysokości odpowiednio⁸: 1000 zł dla przewodniczącego Rady; 800 zł dla wiceprzewodniczącego Rady; 500 zł dla pozostałych członków Rady.

Natomiast w *Projekcie Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wydawania opinii przez Komisję Opiniującą do spraw Zabezpieczenia Socjalnego Osób Wykonujących Zawód Artystyczny oraz wysokości i terminu wypłaty wynagrodzenia jej członkom* do omawianego Projektu Ustawy czytamy, że miesięczne wynagrodzenie za udział w pracach przewodniczącego Komisji wyniesie 7500 zł; wiceprzewodniczącego Komisji – 7000 zł, a wynagrodzenie za jedną opinię dla członka Komisji – 50 zł brutto. Rocznie tylko na tę Komisję z budżetu państwa zapłacimy według OSR ww. Rozporządzenia **2,36 mln zł**⁹.

Łączny koszt projektu szacuje się na ok. 350-380 mln zł rocznie (koszt administracji na poziomie MKiDN, koszt modyfikacji systemów teleinformatycznych ZUS czy koszt dopłat

---

⁶ Tamże.

⁷ *Ocena Skutków Regulacji Projektu Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz członków Rady Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, a także terminu jego wypłaty*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

⁸ *Projekt Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz członków Rady Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, a także terminu jego wypłaty*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

⁹ *Ocena Skutków Regulacji Projektu Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wydawania opinii przez Komisję Opiniującą do spraw Zabezpieczenia Socjalnego Osób Wykonujących Zawód Artystyczny oraz wysokości i terminu wypłaty wynagrodzenia jej członkom*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

do składek)¹⁰. Co istotne wniosek może złożyć nie tylko obywatel polski mający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej, ale także np. obywatel państwa członkowskiego Unii Europejskiej czy przebywający na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej obywatel Zjednoczonego Królestwa Wielkiej Brytanii i Irlandii Północnej oraz cudzoziemiec mający miejsce zamieszkania na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej¹¹.

Rzeczywistość przedsiębiorców i pracodawców

To prawda, że wielu twórców nie ma stałego zatrudnienia, a praca artystyczna charakteryzuje się brakiem regularnych zleceń. Jednak pracę w takim charakterze wykonują nie tylko artyści. Brak stałego zatrudnienia i regularnych zamówień dotyczy także m.in. fotografów, dziennikarzy i tłumaczy freelancerów, copywriterów i redaktorów – wykonujących teksty na zamówienie, programistów realizujących projekty na zlecenie, korepetytorów, konsultantów różnych branż, agentów nieruchomości czy przewodników turystycznych, którzy często pracują bez umowy o pracę i nie mają gwarancji ciągłości zleceń. Nieregularność i brak etatu występuje również w niektórych zawodach rzemieślniczych. Dotyczy to między innymi stolarzy wykonujących meble na zamówienie, krawców szyjących na miarę, złotników, szewców, tapicerów czy renowatorów mebli, których liczba zleceń zależy od zainteresowania klientów i sytuacji na rynku. Jednak z taką różnicą, że rzemieślnicy i pozostali zakładają z czasem działalność gospodarczą, opłacając składki społeczne i zdrowotne co najmniej za siebie. I choć oficjalne programy czy ulgi istnieją, codzienne prowadzenie firmy w Polsce to balansowanie czasem na krawędzi opłacalności. Jednak przedsiębiorcy nie narzekają, jeśli mają obie sprawne ręce poradzą sobie z opłaceniem składek ZUS za siebie. Bowiem tak samo jak dla twórców, praca dla innych grup zawodowych, szczególnie rzemieślników, jest przeważnie pasją.

Według MKiDN ok. 69% artystów osiąga dochody poniżej średniej krajowej¹². Podobnie jak wielu artystów, również znaczna część osób prowadzących jednoosobową działalność gospodarczą nie osiąga dochodów na poziomie średniej krajowej. Jednoosobowe firmy stanowią obecnie w Polsce 2/3 wszystkich podmiotów gospodarczych. Jeżeli przyjąć, że w Polsce działa około 2,6 mln aktywnych JDG, to bardzo prawdopodobne jest, że 60-70% przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność, osiąga dochody niższe od średniego

---

¹⁰ *Ocena Skutków Regulacji Projektu ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

¹¹ *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/B916ED85D4E32622C1258E110031527F/%24File/2644-ustawa.docx>

¹² *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny*, <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zabezpieczeniu-socjalnym-osob-wykonujacych-zawod-artystyczny2>

wynagrodzenia w gospodarce. Z badania przeprowadzonego przez profesora Jerzego Cieślaka z Akademii Leona Koźmińskiego, który przeanalizował dane Głównego Urzędu Statystycznego z uwzględnieniem zmian w strukturze sektora przedsiębiorstw w Polsce dotyczących takich czynników, jak klasy wielkości firm w latach 2011-2020, zatrudnienia w mikrofirmach, wynagrodzenia pracowników i dochodów właścicieli, wynika że „średnia miesięczna pensja prowadzącego jednoosobową działalność gospodarczą to 4800 zł brutto. Przy 12 proc. podatku dochodowym przedsiębiorcy zostaje 3200 zł netto, zatem mniej niż wynosi średnia krajowa”¹³. Ponadto jak wynika z danych przedstawionych przez Związek Przedsiębiorców i Pracodawców (ZPP) dla polskich mikro-przedsiębiorców, około 1/3, po odprowadzeniu niezbędnych opłat, zarabia nie więcej niż średnia krajowa¹⁴.

Można zatem przypuszczać, że te same realia rynkowe co artystów dotyczą także setek tysięcy innych, JDG i rzemieślników. Bowiern najbardziej popularna wśród rzemieślników forma prawna to działalność gospodarcza osoby fizycznej (89%)¹⁵. Raporty Związku Rzemiosła Polskiego, są pod tym względem bezwzględne. W Polsce aktywnie działa ponad 300 tysięcy firm rzemieślniczych, które generują blisko 8% polskiego PKB¹⁶. To gigantyczna armia ludzi. Ogromna część z nich – podobnie jak artyści – zajmuje się unikalnym wytwórstwem, rzemiosłem artystycznym, konserwacją czy pracą manualną wymagającą dekad nauki. „Oferta rynkowa firm rzemieślniczych cechuje się dużym stopniem kastomizacji. Dwie trzecie rzemieślników oferuje swoje wyroby lub usługi tylko na zamówienie. Pozostali zwykle mają w swojej ofercie zarówno produkty na zamówienie, jak i „dostępne od ręki” (najczęściej we własnym zakładzie). Oferta trzech czwartych firm zawiera wyłącznie wyroby lub usługi „szyte na miarę” lub w inny sposób dostosowane do potrzeb klienta. Produkcja firm rzemieślniczych ma zwykle charakter nieseryjny – jej wynikiem są zazwyczaj produkty do siebie podobne, ale nieidentyczne (69%) oraz produkty niepowtarzalne/unikatowe (40%)”¹⁷.

Ponadto zakłady rzemieślnicze wytwarzają dobra pierwszej potrzeby oraz pełnią kluczową funkcję edukacyjną, szkoląc pod okiem mistrzów tysiące uczniów w ponad 100 zawodach. Mimo to żaden polski rzemieślnik nie dostaje taryfy ulgowej od państwa w postaci zabezpieczenia minimalnej emerytury.

---

¹³ *Zarobki jednoosobowych firm poniżej średniej krajowej – wyniki badania*, https://prosciencje.pl/?newsroom=zarobki-jednoosobowych-firm-ponizej-sredniej-krajowej&utm_source=chatgpt.com

¹⁴ *Polski mikroprzedsiębiorca – pasjonat z poczuciem misji. Zadowolony z pracy, choć nie zarabia kokosów. Oszczędza, wyjeżdża na krótkie wakacje, nie chodzi na zwolnienia. Ceni niezależność*, <https://zpp.net.pl/informacja-prasowa-raport-sytuacja-materialna-dochody-prywatne-oraz-majatek-polskich-przedsiębiorcow/>

¹⁵ *Tropami polskiego rzemiosła. Raport z badań*, PARP, Warszawa 2023, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2023_11_30_rzemioslo.pdf, s. 7.

¹⁶ *Rzemiosło polskie w liczbach – raport 2025*, <https://rada-mlodych.pl/rzemioslo-polskie-w-liczbach-raport-2025/>

¹⁷ *Tropami polskiego rzemiosła...*, wyd. cyt., s. 9-10.

Według omawianego Projektu ustawy artysta zawodowy z miesięcznym dochodem rzędu 6 tys. zł brutto otrzyma pomocną dłoń od państwa na okres co najmniej 5 lat, tymczasem osoba prowadząca jednoosobową działalność gospodarczą (po okresie ulg startowych, które jedynie obniżają późniejszą wysokość emerytury), zgodnie z oficjalnymi stawkami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, zobowiązana jest co miesiąc przelać na konto ZUS ryczałtowe składki społeczne w wysokości **1 926,76 zł** (w tym dobrowolne ubezpieczenie chorobowe). Do tej kwoty należy doliczyć jeszcze składkę zdrowotną, której minimalny próg wynosi **432,54 zł**. W efekcie stały, comiesięczny koszt utrzymania jednoosobowej firmy to obecnie **minimum 2 359,30 zł**, bez względu na to, czy przedsiębiorca w danym miesiącu zarobił 10 tys. zł, czy z powodu braku zleceń nie miał dochodu w ogóle. Z tego wynika, że polski system podatkowo-składkowy dla przedsiębiorcy nie zna pojęcia empatii ani elastyczności.

Tabela 1. Rzeczywistość przedsiębiorcy (na JDG) vs artysty zawodowego

	Przedsiębiorca (JDG)	Artysta zawodowy wg Projektu Ustawy
Podstawa składek społecznych	Ryczałtowa – 60% prognozowanego przeciętnego wynagrodzenia	Uzależniona od faktycznego dochodu
Miesięczny koszt stały	Minimum ok. 2300 zł miesięcznie niezależnie od zysku (pod groźbą egzekucji komorniczej)	Elastyczny z możliwością dopłaty ze strony państwa
Próg wsparcia	Brak wsparcia przy niskich dochodach	Dopłata do składek przy dochodzie ok. 6000 miesięcznie brutto
Główna forma wsparcia i czas trwania pomocy	- „Wakacje składkowe” – jeden miesiąc w roku – tu faktycznie składki opłaca budżet państwa; - „Ulga na start” – pierwsze 6 miesięcy kalendarzowych nowy przedsiębiorca jest całkowicie zwolniony z opłacania składek na ubezpieczenia społeczne oraz Fundusz Pracy; - „Preferencyjny ZUS” – obniżone składki na ubezpieczenia społeczne przez pierwsze 24 miesiące; - „Mały ZUS Plus” – przysługuje maksymalnie na 3 lata w ciągu kolejnych 5 lat.	Bezgotówkowe dopłaty do składek ZUS bezpośrednio z budżetu państwa, oferowane tak długo, jak długo artysta zawodowy wykazuje niskie dochody

Koszty uzyskania przychodu	Faktycznie poniesione i udokumentowane koszty (zasady ogólne)	50% kosztów uzyskania przychodu (ryczałtowo)
Zarobki poniżej średniej	Być może nawet 60-70% przedsiębiorców prowadzących jednoosobową działalność, osiąga dochody niższe od średniego wynagrodzenia w gospodarce	Ok. 69% artystów osiąga dochody poniżej średniej krajowej
Funkcja społeczna i koszty	Generuje 8% krajowego PKB, uczy zawodu 60-70 tysięcy uczniów rocznie i zasila budżet miliardowymi podatkami (tylko rzemiosło)	Generuje koszty 350-380 mln zł rocznie z budżetu (w tym ponad 2,1 mln zł rocznie na samą biurokrację)

Źródło: opracowanie własne.

Forsując ustawę o dopłatach, Ministerstwo Kultury zapomina ponadto, że twórcy od lat cieszą się gigantycznym przywilejem, jakim są **autorskie 50% koszty uzyskania przychodu**. Podczas gdy np. krawiec, stolarz czy mechanik – aby odliczyć cokolwiek od podatku, musi fizycznie wydać pieniądze: na czynsz, narzędzia, prąd czy surowce, musi zbierać faktury na każdą deskę i gwóźdź, by obniżyć podatek. Twórca tymczasem korzysta z potężnego przywileju podatkowego – płacąc PIT tylko od połowy swoich zarobków.

Niezrozumiałe jest więc dlaczego Państwo decyduje się wspierać finansowo grupę zawodową, której próg „ubóstwa” uprawniający do publicznej dotacji ustanowiono na poziomie niedostępnym dla tysięcy ludzi ciężko pracujących również fizycznie. Połączenie tak wysokich ulg podatkowych dla twórców z jednoczesnym dotowaniem składek emerytalno-rentowych z pieniędzy podatników rodzi uzasadniony opór społeczny. Czy sprawiedliwe jest, by system zmuszał do pełnej solidarności składkowej tych, którzy z racji swojej profesji ponoszą stuprocentowe ryzyko rynkowe, jednocześnie zdejmując to ryzyko z wybranej grupy?

Podsumowanie

Chociaż słuszną intencją projektodawców była pomoc artystom osiągającym najniższe dochody, w rzeczywistości *Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny* to współczesne „prawo kaduka”. Finansowanie emerytur wybranej grupy artystów kosztem rzemieślników i drobnych przedsiębiorców uderza w elementarne poczucie sprawiedliwości społecznej. To także przykład skrajnie niesprawiedliwej legislacji względem osób wykonujących inne zawody, które również zmagają się z nieregularnymi dochodami.

System ubezpieczeń społecznych powinien służyć wszystkim obywatelom, a nie być jedynie przywilejem dla wybranych. Sprawiedliwość nie może być wybiórcza, a omawiany Projekt powinien być raczej finansowany z opłaty reprograficznej a nie z budżetu państwa. Ustawa będzie generowała niepotrzebne koszty administracyjne, które pokryją pracujący rzemieślnicy oraz zwykli podatnicy.

Odpowiadając na pytanie gdzie leży granica elementarnej sprawiedliwości społecznej można powiedzieć, że przebiega ona tam, gdzie pomoc dla jednej grupy zawodowej staje się przywilejem finansowanym przez inne grupy zawodowe i resztę podatników. Natomiast etyczne postępowanie ma swój koniec, gdy państwo zaczyna różnicować obywateli nie według poziomu ich potrzeb, lecz według przynależności do określonej grupy zawodowej. Etyczne postępowanie wymaga, aby podobne problemy społeczne były traktowane według podobnych zasad. Jeśli nieregularne dochody i trudność w opłacaniu składek są problemem wielu grup zawodowych, to wsparcie powinno opierać się na obiektywnych kryteriach dochodowych, a nie wyłącznie na statusie artysty zawodowego, o którym decyduje Komisja. Zwłaszcza, jeśli inne grupy zawodowe swoimi produktami zaspokajają potrzeby fizjologiczne społeczeństwa takie jak jedzenie czy picie.

Bibliografia

Ocena Skutków Regulacji Projektu Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz członków Rady Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, a także terminu jego wypłaty, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

Ocena Skutków Regulacji Projektu Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wydawania opinii przez Komisję Opiniującą do spraw Zabezpieczenia Socjalnego Osób Wykonujących Zawód Artystyczny oraz wysokości i terminu wypłaty wynagrodzenia jej członkom, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

Ocena Skutków Regulacji Projektu ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

Polski mikroprzedsiębiorca – pasjonat z poczuciem misji. Zadowolony z pracy, choć nie zarabia kokosów. Oszczędza, wyjeżdża na krótkie wakacje, nie chodzi na zwolnienia. Ceni niezależność, <https://zpp.net.pl/informacja-prasowa-raport-sytuacja-materialna-dochody-prywatne-oraz-majatek-polskich-przedsiębiorców/>

Projekt Rozporządzenia Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego w sprawie wysokości wynagrodzenia przewodniczącego, wiceprzewodniczącego oraz członków Rady Programowo-Naukowej do spraw Osób Wykonujących Zawód Artystyczny, a także terminu jego wypłaty, <https://legislacja.rcl.gov.pl/docs//2/12397303/13124609/13124610/dokument778039.zip>

Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny, <https://orka.sejm.gov.pl/Druki10ka.nsf/0/B916ED85D4E32622C1258E110031527F/%24File/2644-ustawa.docx>

Projekt ustawy o zabezpieczeniu socjalnym osób wykonujących zawód artystyczny, <https://www.gov.pl/web/premier/projekt-ustawy-o-zabezpieczeniu-socjalnym-osob-wykonujacych-zawod-artystyczny2>

Rzemiosło polskie w liczbach – raport 2025, <https://rada-mlodych.pl/rzemioslo-polskie-w-liczbach-raport-2025/>

Tropami polskiego rzemiosła. Raport z badań, PARP, Warszawa 2023, https://www.parp.gov.pl/storage/publications/pdf/2023_11_30_rzemioslo.pdf

Zarobki jednoosobowych firm poniżej średniej krajowej – wyniki badania, https://proscience.pl/?newsroom=zarobki-jednoosobowych-firm-ponizej-sredniej-krajowej&utm_source=chatgpt.com

Spis tabel

Tabela 1. Rzeczywistość przedsiębiorcy (na JDG) vs artyści zawodowego..... 6